VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

13.9.2017 Dnro 66/61/17

Lakivaliokunta
Eduskunta

Valtioneuvoston U-jatkokirjelmä (kolmansien maiden kansalaisia koskeva tietojenvaihto ja ECRIS) 7.9.2017, U 13/2016 vp
Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (keskitetty ECRIS-TCN-järjestelmä) 7.9.2017, U 46/2017 vp

Käytännön kokemuksia tähänastisesta ECRIS -tietojenvaihdoista

Rikoksesta epäillyn ja sittemmin syytteeseen joutuvan sekä tuomituksi tulevan henkilön rikosentisyydellä voi lain mukaan olla kahdensuuntaisia vaikutuksia. Henkilön aikaisempi rikollisuus voi pakkokeinoharkinnassa kuvastaa rikollisen toiminnan jatkamisvaaraa ja johtaa pakkokeinon käyttöön. Rangaistuslajia valitessa entisyys voi sulkea pois sakkorangaistuksen tai ehdollisen vankeuden käyttömahdollisuuden ja äärimmäisessä tapauksessa olla rangaistuksen koventamisperuste eli johtaa normaalirangaistusta huomattavasti ankarampaan rangaistukseen. Toisaalta aiempi tuomio voidaan uutta rangaistusta määrätessä tietyillä edellytyksillä ottaa huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Jos ulkomaalaiselle henkilölle toisessa valtiossa langetetuista tuomioista ei saada luotettavaa tietoa, hän saa meillä erilaisen kohtelun lain edessä verrattuna esimerkiksi sellaiseen Suomen kansalaiseen, jonka rikosentisyys on tarkastettavista oman lainsäädäntömme mukaisesta rikosrekisteriotteesta.

Syyttäjät ovat esitutkintaviranomaisten ja tuomioistuinten ohella rikosrekisteritietojen loppukäyttäjiä ja jo tähänastisesta ECRIS -järjestelmästä saadut kokemukset ovat kannustavia. Järjestelmän myötä rikoksesta epäiltyjen ja rikosasian vastaajien yhdenvertainen kohtelu on EU-jäsenvaltioiden kansalaisten osalta huomattavasti parantunut. Pakkokeinoja ja rangaistuslajia harkitessa pystytään käytännössä yhä useammassa tapauksessa ottamaan huomioon henkilölle aiemmin ulkomailla langetetut tuomiot samalla tavoin kuin Suomessa annetut tuomiot esimerkiksi Suomen kansalaisten kohdalla. Erityisesti vakavassa huumausainerikollisuudessa lähes jokaisessa jutussa on myös ulkomaalaisia vastaajia ja rikosprosessiimme hankitaan nykyään varsin kätevästi heidän eurooppalaisesta kansalaisuusvaltiostaan tiedot heitä koskevista aikaisemmista rikostuomioista.

Käyntiosoite Lintulahdenkuja 4 00530 Helsinki
Puhelin 029 562 0800
Telekopio 029 562 0888
Sähköpostiosoite vksv@oikeus.fi

Kolmansien maiden kansalaisia koskeva tietojenvaihto ja ECRIS

Valtakunnansyyttäjänvirasto kannattaa keskitettyä EU-tasoista tietojärjestelmää myös kolmannen maan kansalaisia koskeville rikosrekisteritiedoille. Edellä kuvattujen kokemusten perusteella ehdotettu järjestelmä varmasti tehostaa kolmansien maiden kansalaisia koskevaa rikosrekisteritietojen vaihtoa. Järjestelmä helpottaa jäsenvaltion tiedonsaantia siitä, missä toisessa jäsenvaltiossa on kolmannen maan kansalaisia koskevia rikosrekisteritietoja, jolloin tietopyyntö pystytään kohdentamaan oikeisiin jäsenvaltioihin.

Kohdentamismahdollisuuden lisäksi olisi tietysti tärkeää se, että tiedonpyytäjä saisi varmuudella oikeaa henkilöä koskevat entisyystiedot. Viimeisimmän ehdotuksen mukaan järjestelmä sisältäisikin kolmansien maiden kansalaisten henkilöllisyyden määrittämistä koskevat tiedot mukaan lukien sormenjälkitiedot. Valtakunnansyyttäjänvirasto kannattaa ehdotusta myös tältä osin. Sormenjälkitiedoilla voidaan varmistaa henkilöiden luotettava tunnistaminen. Henkilöllisyyden selvittämisen kannalta kaikista hankalimpia ovat juuri kolmansien valtioiden kansalaiset. Käytännössä tunnistamisongelmia voi aiheutua jo vierasperäisten nimien monista erilaisista kirjoitusasuista. Ääritapauksessa tuomituksi jostain rikoksesta on voinut tulla kokonaan eri henkilö kuin mihin nimi ja muut henkilötiedot viittaavat.

Valtioneuvosto esittää U-jatkokirjeessään, että sormenjälkitietojen käyttö tulisi pyrkiä rajoittamaan tilanteisiin, joissa henkilö on tuomittu vapausrangaistukseen ja että näin ollen esimerkiksi sakkorangaistukset tulisi pyrkiä rajaamaan sormenjälkien käyttöä koskevien velvoitteiden ulkopuolelle. Valtakunnansyyttäjänvirasto pyytää lakivaliokuntaa pohtimaan tämän rajauksen tarkoituksenmukaisuutta ottaen huomioon se, että näissäkin tapauksissa kysymys on rikosprosessin aikana poliisin tietojärjestelmiin kerätyistä sormenjäljistä. Käytännössä sakkorangaistus voi seurata varsin vakavastakin rikoksesta eikä poliisi esitutkinnan aikana sormenjälkitietoja kerätessään voi edes tietää, millainen seuraamus epäillystä rikoksesta ollaan aikanaan langettamassa. Ja jos sormenjäljet pakkokeinolain suhteellisuusperiaate huomioon ottaen on näissäkin tilanteissa kerätty, olisi epärationaalista jättää ne hyödyntämättä tunnistamistarkoituksessa.

Keskitettyä ECRIS-TCN-järjestelmää koskeva asetusehdotus

Asetusehdotuksen artiklojen sisällöstä Valtakunnansyyttäjänvirastolla ei tässä vaiheessa ole huomauttamista.

Syyttäjien näkökulmasta erityisen toimivalta vaikuttaa 7 artiklan 2 kohdassa mainittu Eurojustin mahdollisuus päästä ECRIS-TCN-järjestel-

Käyntiosoite Lintulahdenkuja 4 00530 Helsinki | **Puhelin** 029 562 0800 | **Telekopio** 029 562 0888 | **Sähköpostiosoite** vksv@oikeus.fi

mään alustavasti määrittämään ne jäsenvaltiot, joilla ylipäätään on kolmannen maan kansalaista koskevia rikosrekisteritietoja. Jos haun tuloksena olisi osuma, toimivaltaiselle viranomaiselle luovutettaisiin tiedot näistä jäsenvaltioista. Tällainen menettely helpottaisi ja nopeuttaisi yhteydenottoa oikeisiin jäsenvaltioihin. Syyttäjät ovat tottuneet hyödyntämään Eurojustin apua erilaisissa kansainvälisen tietojenvaihdon kiiretilanteissa. Eurojustin myötävaikutuksella tietoa saadaan käytännössä erittäin nopeasti.

Valtioneuvoston kirjelmän 6-kohdassa (asetusehdotuksen suhde perustuslakiin ja perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin) nostetaan esille yhdenvertaisuusongelma. Kun asetusehdotus asettaa jäsenvaltioille velvollisuuden tallettaa keskitettyyn tietojärjestelmään kolmansien maiden kansalaisten sormenjälkitiedot, nämä tulevat eri asemaan asetetuiksi EU:n jäsenvaltioiden kansalaisiin verrattuna jo rekisteröintivaiheessa ja mahdollisesti myöhemmin tietoja käytettäessä. Valtakunnansyyttäjänvirasto ei näe tätä ongelmaa merkittävänä. Sormenjälkitietojen käyttämisen tarkoituksena tässä yhteydessä on vain tunnistamisen luotettavuus, joka voidaan nähdä kolmansien valtioiden kansalaisten oikeusturvaa parantavana tekijänä erityisesti niissä tilanteissa, joissa on kysymys vierasperäisten nimien kirjoitusasuun liittyvästä tunnistamisongelmasta.

Valtionsyyttäjä Leena Metsäpelto

Käyntiosoite
Lintulahdenkuja 4
00530 Helsinki

Puhelin
029 562 0800

Telekopio
029 562 0888

Sähköpostiosoite
vksv@oikeus.fi